

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's en de Europese Investeringsbank — Versnelling van de innovatie op het gebied van schone energie

(COM(2016) 763 final)

(2017/C 288/11)

Rapporteur: **Christophe QUAREZ**

Raadpleging	Europese Commissie, 17.2.2017
Rechtsgrondslag	Artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
Bevoegde afdeling	Vervoer, Energie, Infrastructuur en Informatiemaatschappij
Goedkeuring door de afdeling	16.5.2017
Goedkeuring door de voltallige vergadering	1.6.2017
Zitting nr.	526
Stemuitslag	173/2/7
(voor/tegen/onthoudingen)	

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1 Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is ermeê ingenomen dat de Europese Commissie nogmaals heeft bevestigd dat zij de overgang naar een koolstofarme economie wil versnellen door middel van een alomvattende strategie voor het stimuleren van particuliere investeringen, adequate financiële instrumenten en financiering van onderzoek en innovatie.

1.2 De Commissie presenteert in haar mededeling ⁽¹⁾ een breed scala aan financiële instrumenten en financieringsregelingen ter ondersteuning van koolstofarme innovatie. Het EESC steunt het voornemen van de Commissie om extra investeringen te stimuleren in de gehele waardeketen van innovatie.

1.3 Wel maakt het EESC zich zorgen over de complexiteit en de diversiteit van deze steun. Het is dan ook verheugd over het voornemen van de Commissie om een éénloketsysteem voor advies op te richten om projectontwikkelaars en investeerders wegwijs te maken, maar dringt erop aan dat een inspanning wordt geleverd om de financiële instrumenten te vereenvoudigen. Het is namelijk van mening dat er te veel verschillende financiële steunregelingen zijn en dat deze moeilijk toegankelijk zijn voor zeer kleine ondernemingen (ZKO's) en de lokale overheden.

1.4 Het EESC stelt voor dat de Commissie de lidstaten aanmoedigt om hun middelen voor de uitvoering van grootschalige projecten op het gebied van koolstofarme innovatie te bundelen, met het oog op een betere samenwerking tussen de belangrijkste Europese onderzoeksactoren. Dit zal de coördinatie tussen de onderzoeksactoren versnellen, waardoor zij concurrerender worden.

1.5 Hoewel het Europese klimaatbeleid de transformatie van sectoren moet stimuleren met behulp van investeringen en innovatie, mag dit zeker niet tot gevolg hebben dat ze erop achteruit gaan. De verplaatsing van productieactiviteiten kan nooit worden beschouwd als beleid om de klimaatverandering tegen te gaan.

1.6 Het beste middel om koolstofarme innovatie te stimuleren is volgens het EESC een regelgevingskader met een hoge koolstofprijs (momenteel rond de 7 EUR/ton), om een sterk signaal te sturen aan investeerders dat koolstof op middellange termijn geen plaats meer heeft in Europa.

1.7 Het EESC is zich ervan bewust dat de Europese Unie wereldwijd vooraan staat als het gaat om onderzoek en innovatie op het gebied van schone energie, en een van de belangrijkste openbare kredietverstrekkers is op dit gebied, waarvoor ze meer dan tien miljard euro uittrekt. Onderzoek en innovatie zijn van cruciaal belang om het concurrentievermogen van Europa te ondersteunen en zijn positie als wereldleider op het gebied van geavanceerde energietechnologie en energie-efficiëntie te behouden.

⁽¹⁾ COM(2016) 763 final.

1.8 Het EESC is ingenomen met het belang dat wordt gehecht aan beide uiteinden van de innovatieketen. In het kader hiervan speelt het Horizon 2020-programma een grote rol vanwege de bottom-upbenadering die daarin wordt gevolgd voor de financiering van grensverleggend fundamenteel onderzoek — via de Europese Onderzoeksraad — en ook vanwege de vervroegde oprichting van een Europese innovatieraad die tot doel heeft bedrijven, met name kleine en middelgrote ondernemingen, te helpen om nieuwe markten aan te boren.

1.9 Het EESC wil meer inzicht krijgen in de plannen van de Commissie voor het verkennen van nieuwe benaderingen voor nuttigheidsgedreven onderzoek en innovatie. Met name de procedure voor het vinden en selecteren van de desbetreffende projecten moet nader worden beschreven.

1.10 Het EESC pleit voor de deelname van het maatschappelijk middenveld aan het nieuwe onderzoeksplatform voor energie, dat de Commissie wil oprichten om specialisten op het gebied van energie uit de sociale en geesteswetenschappen en uit technische hoek samen te brengen.

2. Beknopte inhoud van de mededeling van de Europese Commissie

2.1 De Commissie bevestigt haar ambitie om vaart te zetten achter de overgang naar een concurrerende koolstofarme economie.

2.2 Daarom presenteert de Commissie een pakket wetgevende maatregelen op basis van drie overkoepelende doelstellingen:

- voorrang voor energie-efficiëntie;
- Europa als wereldleider op het gebied van hernieuwbare energiebronnen;
- een eerlijke prijs voor consumenten.

2.3 In dit verband zet de Commissie een alomvattende strategie uiteen voor de belangrijkste beleidsinstrumenten die de EU kan inzetten ter bevordering van particuliere investeringen in innovatie op het gebied van schone energie:

- Bieden van krachtige en consequente stimulansen voor particuliere investeringen in onderzoek en ontwikkeling op het gebied van schone energie.
- Inzetten van gerichte financiële instrumenten ter vermindering van het risico dat verbonden is aan particuliere investeringen in veelbelovende schone-energie technologieën of ondernemingsmodellen die nog niet zijn getest, met name als gevolg van marktonzekerheid en technologische en wetenschappelijke onzekerheid.
- De EU-financiering van onderzoek en innovatie toespitsen op het verleggen van de grenzen van wetenschap en kennis (met name via Horizon 2020).
- Ontwikkeling van een regelgevingskader om ervoor te zorgen dat de energiesubsidies van de lidstaten meer gericht zijn op koolstofvrije energiebronnen dan op fossiele brandstoffen.

2.4 De Commissie geeft in haar mededeling vier technologische prioriteitsgebieden aan:

- Het gebouwenbestand van de EU uiterlijk in 2050 koolstofvrij maken. Gebouwen zijn goed voor 40 % van de vraag naar energie, en bijna 75 % van het gebouwenbestand in de EU dient te worden gerenoveerd vanuit het oogpunt van energie-efficiëntie.
- De leidende positie van de EU op het gebied van hernieuwbare energiebronnen versterken en ervoor zorgen dat de EU wereldleider kan blijven op dit gebied.
- Betaalbare en geïntegreerde oplossingen voor energieopslag ontwikkelen, met name door stimulering van de productie van batterijcellen in Europa.
- De elektromobiliteit bevorderen door de ontwikkeling van goedkopere accu's met een grotere autonomie, en door de ontwikkeling van snelle oplaadpunten.

2.5 Ook stelt de Commissie voor om gecoördineerde innovatie-inspanningen van steden, regio's en lidstaten op het gebied van schone energie mogelijk te maken.

3. Algemene opmerkingen

3.1 Op 30 november 2016 heeft de Commissie een omvangrijk pakket maatregelen gepresenteerd, genaamd „Schone energie voor alle Europeanen”, dat bestaat uit een reeks voorstellen om de markt voor energie en met name hernieuwbare energie te reorganiseren, teneinde de verbintenissen die zijn aangegaan met de ondertekening van de klimaatovereenkomst van Parijs na te komen.

3.2 Met de overeenkomst van Parijs heeft de EU zich ertoe verbonden haar uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met 40 % te verminderen. Ook heeft de EU in oktober 2014 een kader voor het klimaat- en energiebeleid voor 2030 vastgesteld, met twee andere doelstellingen: 20 % hernieuwbare energie in de elektriciteitsproductie in 2020 en ten minste 27 % in 2030, en van 20 % naar ten minste 27 % aan energiebesparingen in hetzelfde tijdsbestek.

3.3 Het EESC heeft in tal van adviezen ingestemd met de noodzaak om vaart te zetten achter de overgang naar een concurrerende Europese economie met lage koolstofuitstoot, hetgeen overeenstemt met de standpunten en voorstellen van het maatschappelijk middenveld.

3.4 Door aan te dringen op een „rechtvaardige transitie” heeft het EESC altijd geweigerd om werkgelegenheid en bescherming van het milieu tegenover elkaar te plaatsen. Beide doelstellingen moeten met evenveel verve worden nagestreefd.

3.5 Volgens het EESC moet het Europese klimaatbeleid de transformatie van sectoren stimuleren met behulp van investeringen en innovatie, maar mag dit zeker niet tot gevolg hebben dat ze erop achteruit gaan. De verplaatsing van productieactiviteiten kan nooit worden beschouwd als beleid om de klimaatverandering tegen te gaan.

3.6 Tot nu toe werd in het innovatiebeleid van de EU op het gebied van energie vooral de nadruk gelegd op de ontwikkeling van technologieën, en werd niet gekeken naar wat echt belangrijk is voor de burgers: voorzien in hun behoefte aan energie voor bijv. verwarming, mobiliteit of verlichting.

3.7 De Commissie erkent in haar recente mededeling dat de consument centraal moet staan in het energiesysteem, door als producent deel te nemen aan decentrale energienetwerken en/of concurrerende koolstofarme oplossingen te eisen.

3.8 Het EESC juicht deze ontwikkeling toe, omdat een innovatiestrategie voor de burgers begint met een analyse van hun behoeften en gedragingen op energiegebied.

3.9 De Commissie presenteert in haar mededeling een breed scala aan financiële instrumenten en financieringsregelingen ter ondersteuning van koolstofarme innovatie. Het EESC steunt het streven van de Commissie om extra investeringen te stimuleren in de gehele waardeketen van innovatie, maar is bezorgd over het complexe en veelzijdige karakter van deze steun, waardoor die met name voor zeer kleine innoverende ondernemingen of decentrale overheden moeilijk toegankelijk is.

3.10 Het EESC is dan ook verheugd over het streven van de Commissie om een éénloketsysteem voor advies op te richten om projectontwikkelaars en investeerders wegwijs te maken, maar dringt erop aan dat een inspanning wordt geleverd om de financiële instrumenten te vereenvoudigen.

3.11 Het innovatiefonds van de emissiehandelregeling, het Europees Fonds 2020 voor energie, klimaatverandering en infrastructuur, „InnovFin”, „InnoEnergy”, het programma Horizon 2020, het Europees Fonds voor strategische investeringen, de Europese Investeringsbank (EIB): het is moeilijk voor investeerders om hun weg hierin te vinden ⁽²⁾.

3.12 In zijn advies over „Energietechnologieën en innovatie” ⁽³⁾ wees het EESC erop dat de belangrijkste innovaties niet uit de leidende industrietakken komen, maar veelal het creatieve product zijn van „buitenstaanders”, onder meer kleine en middelgrote ondernemingen.

4. Specifieke opmerkingen

4.1 Het EESC steunt het voornemen van de Commissie om de subsidies van sommige lidstaten ten behoeve van aardolie en steenkool aan banden te leggen, maar herinnert eraan dat moet worden geanticipeerd op industriële veranderingen en alternatieven moeten worden voorgesteld op het vlak van opleiding en werkgelegenheid voor de betrokken werknemers, met name in de mijnbouw.

⁽²⁾ PB C 268 van 14.8.2015, blz. 27.

⁽³⁾ PB C 67 van 6.3.2014, blz. 132.

4.2 Om de politieke steun van de lidstaten te krijgen is het van essentieel belang dat er een maatschappelijk draagvlak is voor de werkgelegenheidsgevolgen van de energietransitie.

4.3 Het beste middel om koolstofarme innovatie te stimuleren is volgens het EESC een regelgevingskader met een hoge koolstofprijs (momenteel rond de 7 EUR/ton), om een sterk signaal te sturen aan investeerders dat koolstof op middellange termijn geen plaats meer heeft in Europa.

4.4 De technologie voor het opvangen en opslaan van CO₂ (CCS) wordt ternauwernood genoemd, terwijl deze technologie volgens de Commissie van essentieel belang is om de doelstellingen voor 2050 te verwezenlijken.

4.5 In dit verband mag het verbazingwekkend heten dat de Commissie niet uitlegt waarom de sinds 2008 ontwikkelde instrumenten om de uitrol van de technologie voor opvang en opslag van CO₂ in Europa aan te moedigen, niet hebben gewerkt.

4.6 Het EESC steunt het voornemen van de Commissie om het gebouwenbestand van de EU tegen 2050 koolstofvrij te maken. Het gebouwenbestand alleen al is goed voor meer dan 40 % van de eindvraag naar energie in de EU.

4.7 De thermische renovatie van gebouwen is een gigantische uitdaging, maar in de mededeling van de Commissie worden hiervoor geen concrete instrumenten en financiële steunregelingen genoemd.

4.8 Er bestaan wel technische oplossingen (isolatie, hernieuwbare energiebronnen voor verwarming en warm water) voor nieuwe gebouwen, vaak dankzij specifieke thermische voorschriften in de lidstaten, maar de steun voor de thermische renovatie van oude gebouwen is notoir ontoereikend terwijl vaak de meest kansarme gezinnen in energieverslindende woningen wonen.

4.9 Wat de vervoerssector betreft — een andere sector met een groot koolstofgebruik — steunt het EESC de doelstellingen van de Commissie maar plaatst het vraagtekens bij een aantal aspecten:

- Het is inderdaad noodzakelijk dat de elektromobiliteit wordt ontwikkeld door batterijcellen in Europa te produceren en de opslag van energie in de elektrische systemen mogelijk te maken, maar het EESC vraagt zich af waarom er in de mededeling wordt gezwegen over regelgevings- of financiële voorschriften voor de ontwikkeling van elektrische oplaadpunten langs autosnelwegen en andere wegen in de Unie, wat toch noodzakelijk is om het gebruik van elektrische voertuigen te promoten.
- In aanvulling op de maatregelen inzake technologische innovatie om de vervoerssector koolstofvrij te maken, verzoekt het EESC de Commissie om aandacht te besteden aan het goederenvervoer per vrachtwagen door intermodale oplossingen te bevorderen dankzij de ontwikkeling van gecombineerd spoor-/wegvervoer en vervoer over de binnenwateren. Ook is het wenselijk om de overstap van particuliere voertuigen naar openbaar vervoer aan te moedigen.

4.10 Wat de financiering van innovatie betreft is het EESC van mening dat crowdfunding een cruciale rol kan spelen. Crowdfunding is sterk in opkomst (en binnenkort belangrijker dan durfkapitaal) en betreft de burgers rechtstreeks bij het proces van innovatie ten behoeve van schone energie.

4.11 Het EESC roept de Commissie op om crowdfunding te stimuleren en de hierdoor bijeengebrachte middelen te richten op de vier prioritaire technologische gebieden (hernieuwbare energie, opslagoplossingen, elektromobiliteit en energiepositieve woningen).

Brussel, 1 juni 2017.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Georges DASSIS